

A tápláltsági állapot és a táplálásterápia jelentősége

DR. MOLNÁR ANDREA PH.D.

1, SEMMELWEIS EGYETEM, DOKTORI ISKOLA, KLINIKAI TÁPLÁLÁS TÉMAVEZETŐJE;

2, NUTRICIA TUDOMÁNYOS MUNKACSOPORT VEZETŐJE;

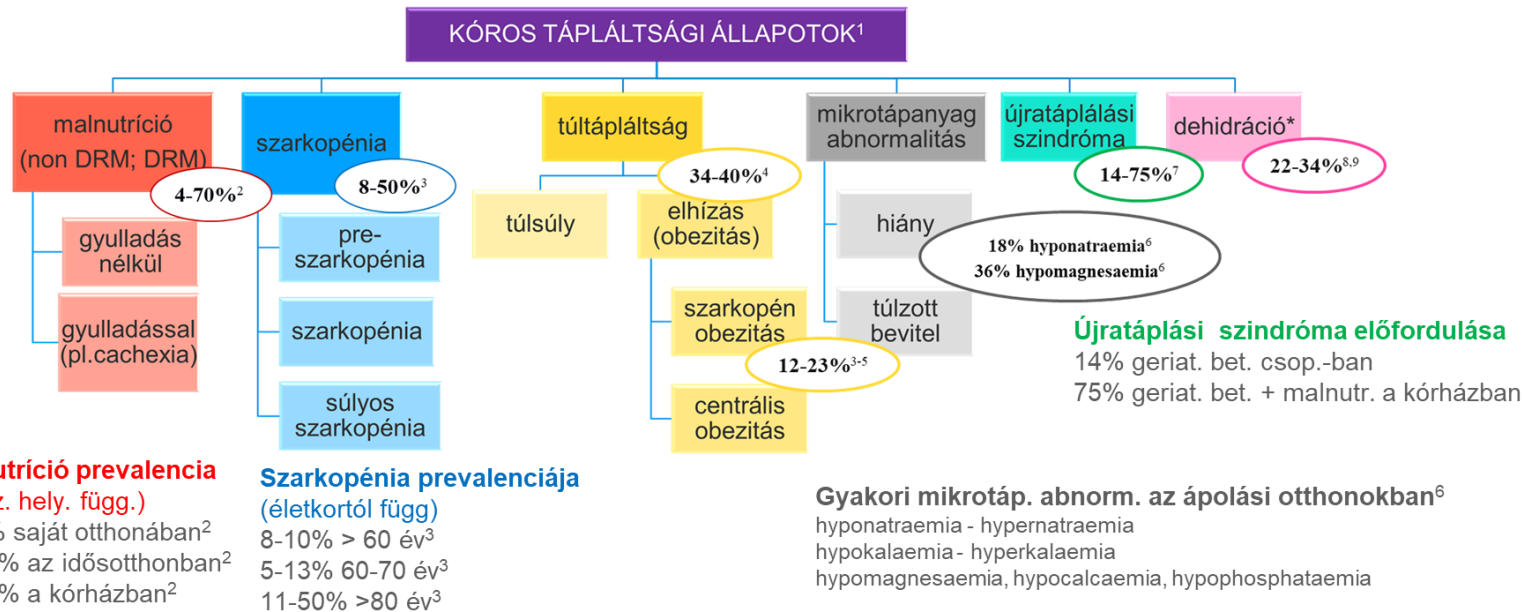
A témával kapcsolatban felmerülő kérdések

---

1. Mi a **következménye** a kóros tápláltsági állapotoknak?
2. Mikor **prediktív** és mikor **prognosztikus** tényező a kóros tápláltsági állapot?
3. Milyen **módszerek** használhatók a kóros tápláltsági állapotok felmérésére?
4. **Kik menedzselik** a táplálásterápián lévő páciensek betegútját?
5. Miért problémás a szakmai **irányelvek implementálása**?

Kóros tápláltsági állapotok és következményei

Következmények

1. Betegségek kimenetelére

- Morbiditás ↑
- Kórházi tartózkodás hossza ↑
- Komplikációk száma és súlyossága ↑
- Kezelések toxicitása ↑
- Stb.

2. Beteg életminőségére

- Életminőség csökken ↓
- Minőségben eltöltött életevek ↓
- Stb.

3. Költségekre

- Intézményi ellátás költsége ↑
- Beteg otthonában fizetett gyógyszer- és kötszerszerköltség ↑

Rövidítések: DRM = disease-related malnutrition (betegséggel összefüggő malnutrióció; Megjegyzés: * az előadó véleménye szerint a dehidráció is egy kóros tápláltsági állapot

A kóros tápláltsági állapot prediktív vagy prognosztikus tényező?

**Prediktív
tényező**

**Van még lehetőség
a változtatásra!**

Pl. Tervezett műtét:

- 2 hónap múlva, IBD-s betegnél, sztóma visszazárása
- 1 hónap múlva daganatos betegnél műtét, stb.

**Prognosztikus
tényező**

**Nincs már lehetőség
a változtatásra!**

Pl. Sürgősségi műtét:

- Crohn-betegnél a bélszűkület elzáródása miatt
- politraumatizált beteg az intenzív osztályon, stb.

Konklúzió: a betegeket olyan tápláltsági állapotban kell tartanunk,
hogy bármikor műthetők legyenek!

Betegségek és a kóros tápláltsági állapotok kivizsgálása és kezelése

ALGORITMUS

Általános vizsgálatok

Speciális vizsgálatok

Diagnózis(ok) megállapítása

Kezelések elrendelése

Hatékonyság követése

BETEGSÉGEK

Fizikális vizsgálatok,
rutin vérkép és vizelet vizsgálat, stb.

Képalkotó vizsgálatok,
funkcionális vizsgálatok, stb.

Daganatos betegség, gyulladásos
bélbetegség, stb.

Antitumor terápia,
gyulladáscsökkentő kezelések, stb.

Tünetek csökkennek,
laborértékek javulnak, stb.

KÓROS TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOTOK

Malnutríció, szarkopénia, diszfágia
rizikószűrés, stb.

Testösszetétel analízis,
izomfunkciós vizsgálatok, stb.

Kóros tápláltsági állapot(ok) megállapítása:
malnutríció, szarkopénia (+ súlyosság), stb.

Táplálásterápia (diétával és/vagy orális spec.
gyógy. célra szánt élelmiszerekkel és/vagy
táplálást segítő eszközökkel)

**Tápláltsági állapot javul, testösszetétel kedvező
irányba** és megfelelő dinamikával **változik**

Hazai és európai irányelvek a kóros tápláltsági állapot rizikószűréséről és táplálásterápiával történő kezeléséről

SZAKMAI IRÁNYELVEK

MAGYAR IRÁNYELVEK

ESPEN IRÁNYELVEK

Általános irányelvek

Újabb szempontok a kórházi, az egészségügyi ápolási otthonokban élő és az otthoni ellátásra szoruló felnőtt betegek **tápláltsági állapotának felméréséről és a tápláltsági zavarok táplálásterápiával történő kezeléséről** (2023)

GLIM criteria for the diagnosis of **malnutrition** (2019)
Definitions and terminology of **clinical nutrition** (2017)

Állapot specifikus irányelvek

Multimorbid geriátriai betegek ellátásáról és kezeléséről (2021)
Geriátriai readaptáció a multimorbid idős betegek önellátó képességének javítására (2021)

Nutritional support for **polymorbid** medical inpatients (2024)
Clinical nutrition and hydration in **geriatrics** (2022)
Clinical nutrition in **surgery** (2021)
Clinical nutrition in the **intensive care unit** (2023)
Obesity care in patients with gastrointestinal and liver diseases 2022
Home enteral nutrition (2022)
Home parenteral nutrition (2023)

Betegség specifikus irányelvek

Diabetes mellitus kórismézéséről, a cukorbetegség antihyperglykaemiás kezeléséről és gondozásáról felnőttkorban (2023)

Nutrition and hydration in **dementia** (2024)
Clinical nutrition in **neurology** (2018)
Clinical nutrition in **acute and chronic pancreatitis** (2024)
Clinical Nutrition in **inflammatory bowel disease** - Update 2023
Clinical nutrition in **liver disease** (2019)

Szakmai irányelvek javasolják

RIZIKÓSZŰRÉST

Malnutrícióra,
szarkopéniára,
diszfágiára

RÉSZLETES FELMÉRÉST, SÚLYOSSÁG MEGÁLLAPÍTÁSÁT

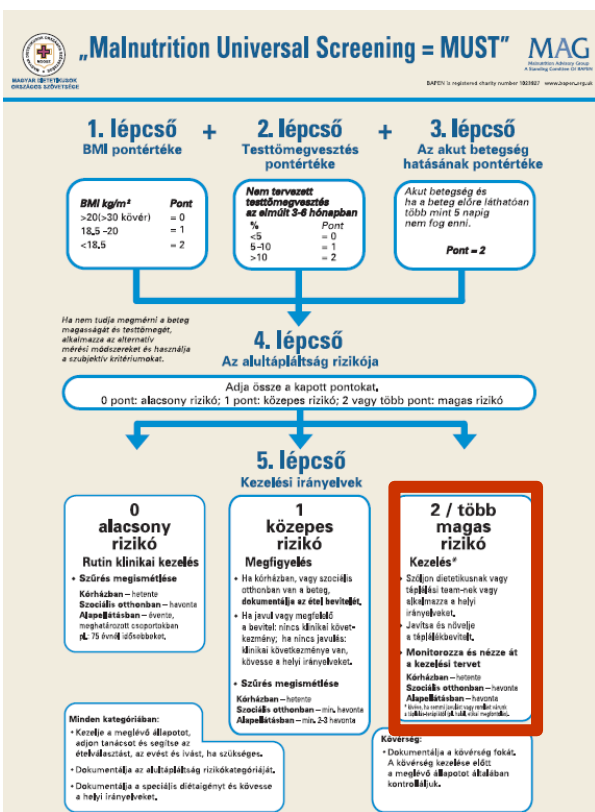
Antropometriai mérőmódszerekkel,
testösszetétel analízissal,
izomfunkciós vizsgálatokkal

TÁPLÁLÁSTERÁPIÁT

Orális és/vagy
enterális és/vagy,
parenterális stratégiával

Szűrések

Malnutríció

Szarkopénia

6. számú kérdőív: Sarc-F kérdőív [229].

Gyors diagnosztikus tesz a szarkopénia szűrésére

Komponens	Kérdés	Válasz	Pontszám
Erő	Mekkora nehézséget okoz Önnek egy körülbelül öt kilogramm súlyú csomag felemelése és arébb vitele?	Nem okoz nehézséget;	0 pont
		Közepes nehézséget okoz;	1 pont
Járási nehézség	Mekkora nehézséget okoz Önnek közlekedni a lakásban?	Nagy nehézséget okoz/nem vagyok képes	2 pont
		Nem okoz nehézséget;	0 pont
Székről való felállás	Mekkora nehézséget okoz Önnek felállni egy székről, vagy felkenni az ágyból?	Közepes nehézséget okoz;	1 pont
		Nagy nehézséget okoz/nem vagyok képes	2 pont
Lépcsőzés	Mekkora nehézséget okoz Önnek felmenni tíz lépcsőfokon?	Nem okoz nehézséget;	0 pont
		Közepes nehézséget okoz;	1 pont
Esések	Hányszor esett el Ön az elmúlt évben?	Nagy nehézséget okoz/nem vagyok képes	2 pont
		Egyszer sem	0 pont
Összesített pontszám:	7	1-3 alkalommal	1 pont
		> 4 alkalommal	2 pont

Ertékelés:
>4 pont szarkopéniára utal

Dysphgia

4. táblázat. Dysphgia - tüneti kérdőív (DSQ 4.0)

A kérdőívet a vizsgált időszak alatt naponta kell kitölteni

DYSPHAGIA SYMPTOM QUESTIONNAIRE v4.0

	KÉRDÉSEK	VÁLASZ	PONT
1	A mai napon amióta felkelt evett-e szilárd ételt?	nem igen	- -
2	Ha igen, akkor érezte-e, hogy lassabban megy le a nyelőcsővében vagy alakad a torkában?	nem igen	0 2
3	Akkor amikor a mai napon (az elmúlt 24 órában) a legnehezebben tudott valamit lenyelni, kellett valamit tennie azért, hogy a falat lemenjen és megkönnyebbüljön?	nem folyadékot kellett innom köhögöm/öklendeznem kellett hánynom kellett orvoshoz kellett mennem	0 1 2 3 4
4	Jelentkezett-e fájdalma és ha igen, akkor mennyire súlyos fokú a nyelés alkalmával	nem enyhe mérsékelt súlyos nagyon súlyos	0 1 2 3 4
Összesített pontszám:			0-10

BMI jelentősége és hatása a teljes halálózásra és a betegséggel összefüggő halálózásra

BMI okozta összefüggések

- BMI összefüggést mutat
  - a teljes halálózással
  - a betegség-specifikus halálózással
- BMI **J-alakú** összefüggéseket mutat
  - általános mortalitással
  - betegség-specifikus mortalitással
  - az alacsonyabb BMI a halálózási kockázat növekedésével jár
  - halálózási kockázat kb. a 25 kg/m² BMI érték körül a legalacsonyabb

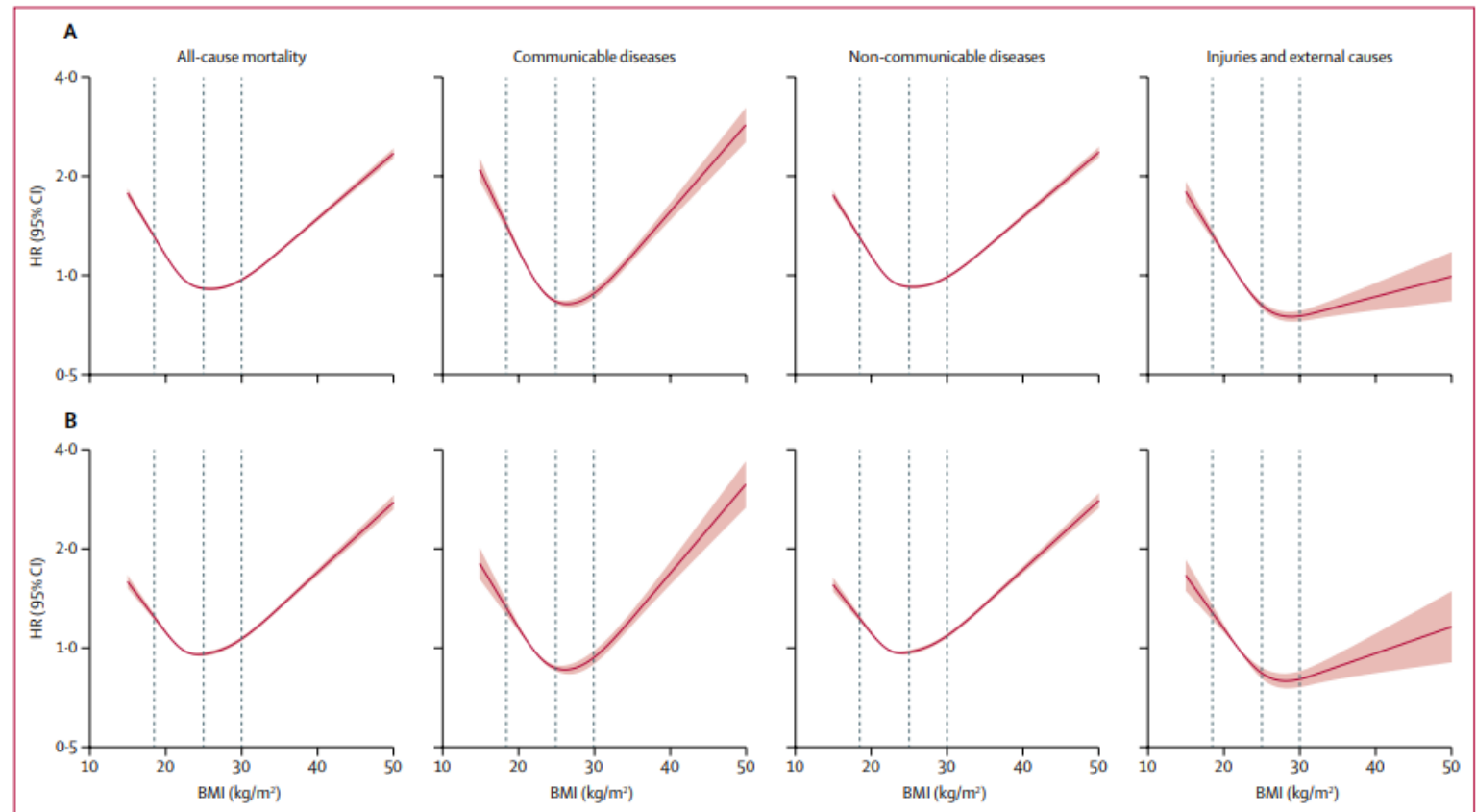

Figure 1: All-cause mortality and Level 1 cause-specific mortality outcomes in total study population (A) and in never-smokers only (B)

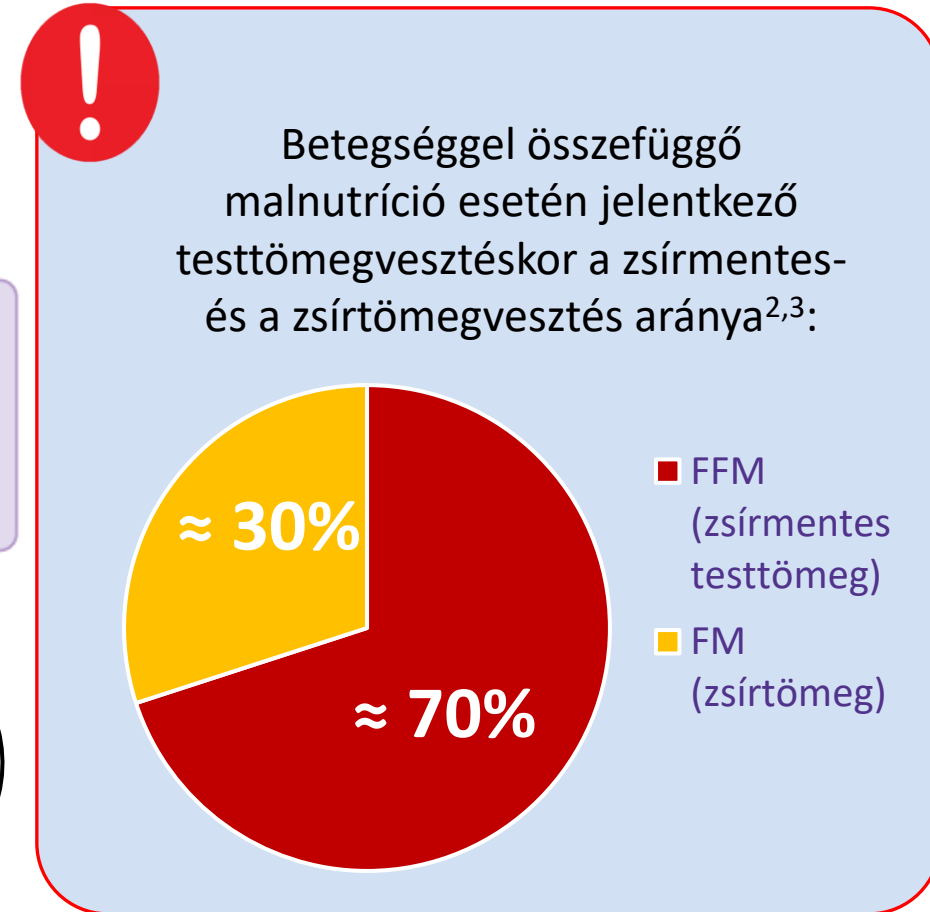
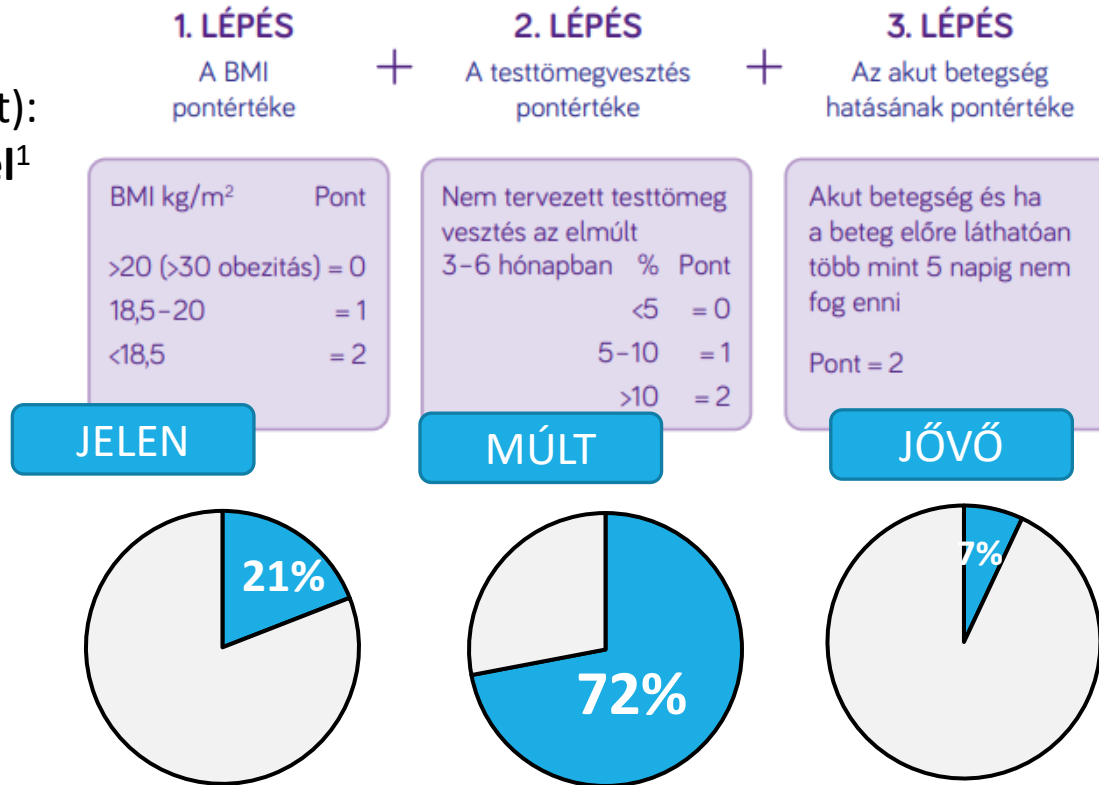
Malnutríció szűrése validált módszerrel

Malnutrition Universal Screening Tool = MUST

Malnutríció rizikó előfordulása (hazai, háziorvosi adat): **11% validált szűréssel¹**

Vizsgált paraméterek és a vizsgált időszak

A magas kockázat előfordulási gyakorisága¹

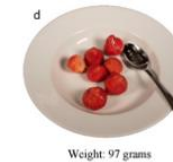
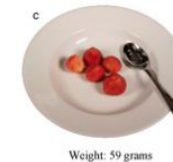
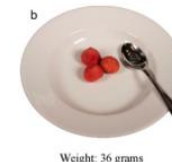
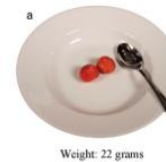
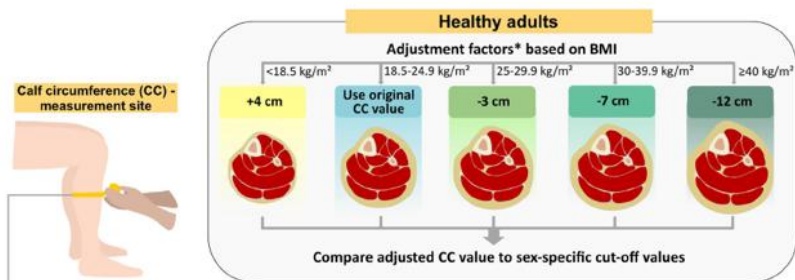
Amikor megakadnak a mérések (általános és alternatív mérések)

ÁLTALÁNOS MÉRÉSEK

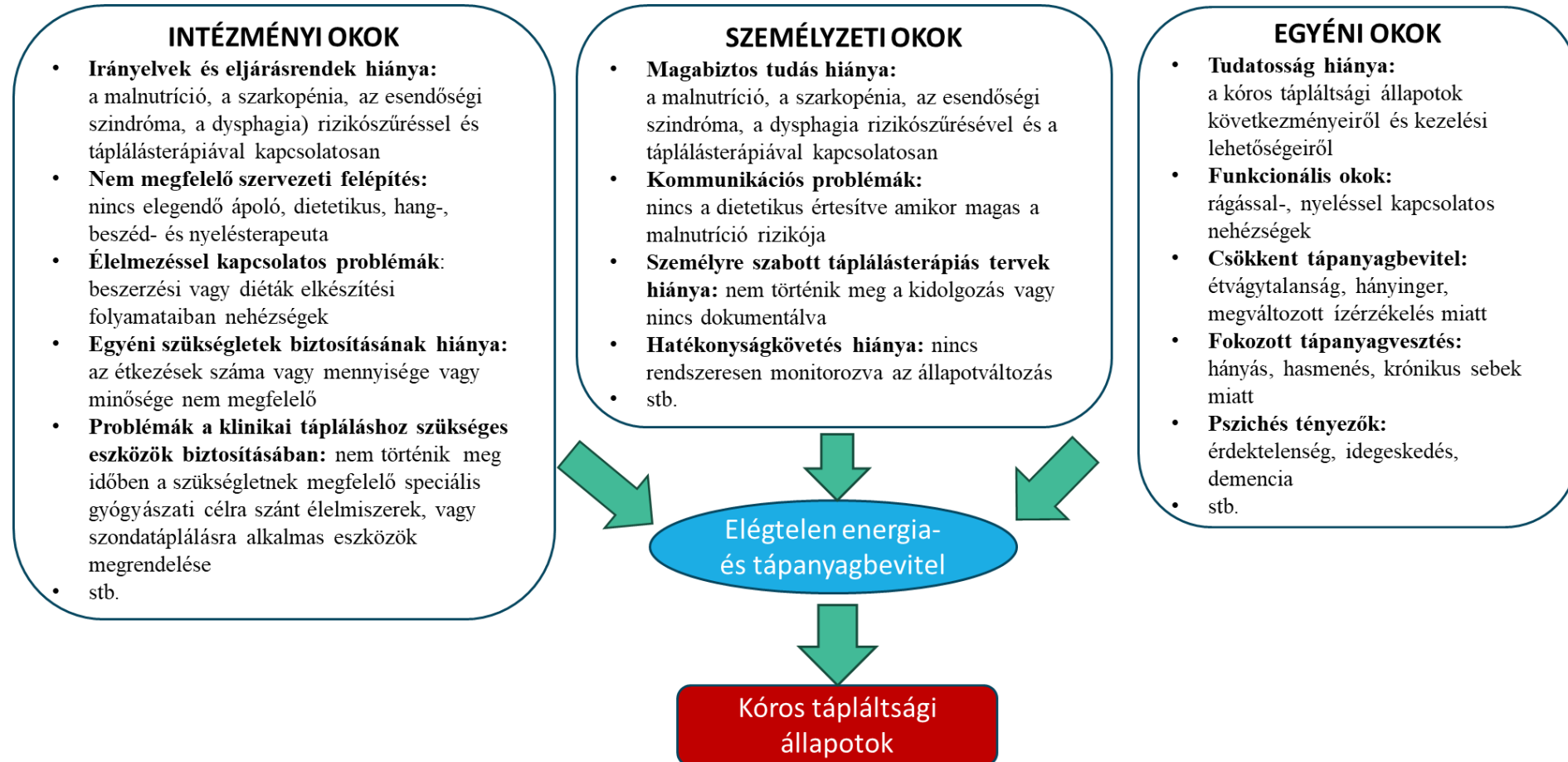
- Testmagasság (pontos mérésen alapul)
- Testtömeg (pontos mérésen alapul)
- BMI kalkuláció (pontos 2 mérésen alapul)
- Eszközös **testösszetétel** analízis (validált eszközzel történik)
- **Tápanyagbevitel** felmérése (validált mérési módszeren alapul)

ALTERNATÍV MÉRÉSEK

- **Ulna hossz** mérés és abból becslés
- **Karkörfogat** mérés, vádli körfogat
- Kar-, vádli **körfogat**
- **Vádli körfogat** vagy kar körfogat + **bőrredő** vastagság mérés
- **Tányéron maradt étel** becslése

Kóros tápláltsági állapotokhoz vezető okok

Konzekvensen használjuk a fogalmakat?

Táplálásterápia

I. Dietoterápia

Cél lehet a tápláltsági állapot javítása

Cél lehet a funkciók javítása*

Cél lehet a személyre szabott, betegség specifikus intervenció

II. Orvosi felügyeletet igénylő táplálásterápia

10-18%

Orálisan fogyasztható speciális gyógyászati célra szánt élelmiszerekkel
(orális stratégia)

6-8%

Enterális szondatáplálás
(enterális stratégia)

1-2%

Parenterális táplálás
(parenterális stratégia)

Táplálást segítő eszközökkel

Cél lehet a hiányzó tápanyagok pótlása

Cél lehet a tápláltsági állapot javítása

Cél lehet a funkciók javítása*

Cél lehet a személyre szabott, betegség specifikus intervenció

Magyarázat:

- A funkciók javítása esetén cél lehet például a metabolikusfunkciók, az immunfunkciók vagy az izomfunkciók javítása. Dysphagia esetén például a módosított textúrájú étrend, hozzájárul a biztonságosabb nyelési funkció megvalósulásához.
- Az prevalencia arányok a kórházi ellátásra vonatkoznak és az egyes osztályok profiljától függően jelentős eltérések lehetnek.

Geriátriai populáció átlagos szükséglete

GERIÁTRIAI POPULÁCIÓ SZÜKSÉGELTEI

Energia	30 kcal/ttkg (32-38 kcal/ttkg alultápláltság esetén, ha BMI <21 kg/m ²)
Fehérje	1,2-1,5 g/ttkg betegség esetén
Intervenció	Malnutráció esetén a napi plusz kiegészítés: +400 kcal energia, +30 g fehérje Oropharyngeal dysphagia, rágási problémák esetén módosított textúrájú diéta Terápiás hossz: 3-6 hónap
Poli-morbiditás esetén	Kórházi felvételt követően 48 órán belül, korai táplálásterápia megkezdése javasolt! Kórházból távozást követően a táplálásterápiát otthon is szükséges folytatni!

Nehézség oka lehet a szövevényes betegút és a sokszereplős ellátás

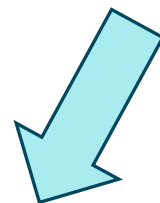
Orvosok, ápolók, dietetikusok,
gyógytornászok, gondozók,
hozzátartozók

Hosszú távú ellátás:
otthoni ellátás, idősothoni
ellátás, ápolási otthonokban
történő ellátás, palliatív ellátás

**Házi orvosi
ellátás**

Orvosok, ápolók, asszisztensek

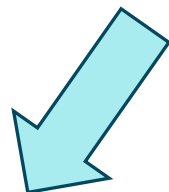
**Ambulációs
szakellátás**

Akut ellátás

**Rehabilitáció, vagy
krónikus osztályon
történő ellátás**

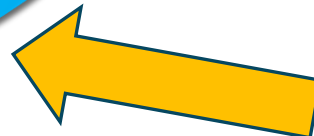

**Aktív
osztályon
történő
ellátás**

**Intenzív terápiás
ellátás**

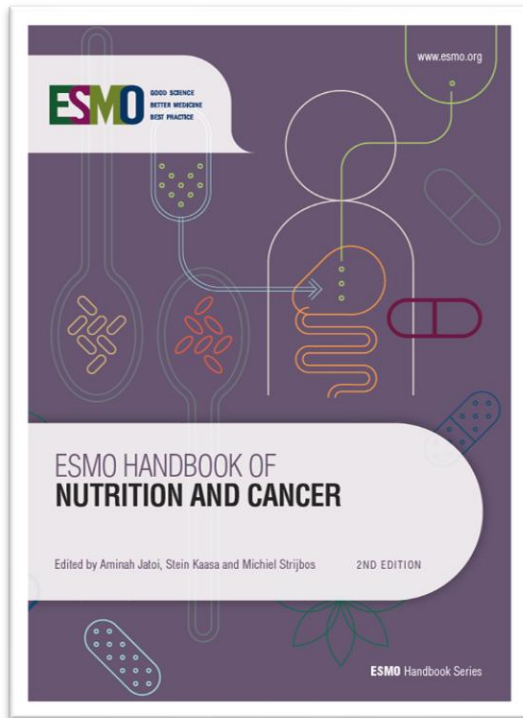
Orvosok, ápolók,
gyógyszerészek,
dietetikusok

Orvosok, ápolók, gyógyszerészek,
dietetikusok, gyógytornászok,
hang-, beszéd- és nyelés-
terapeuták, logopédusok

Szakmai irányelvek implementálásának kérdésköre

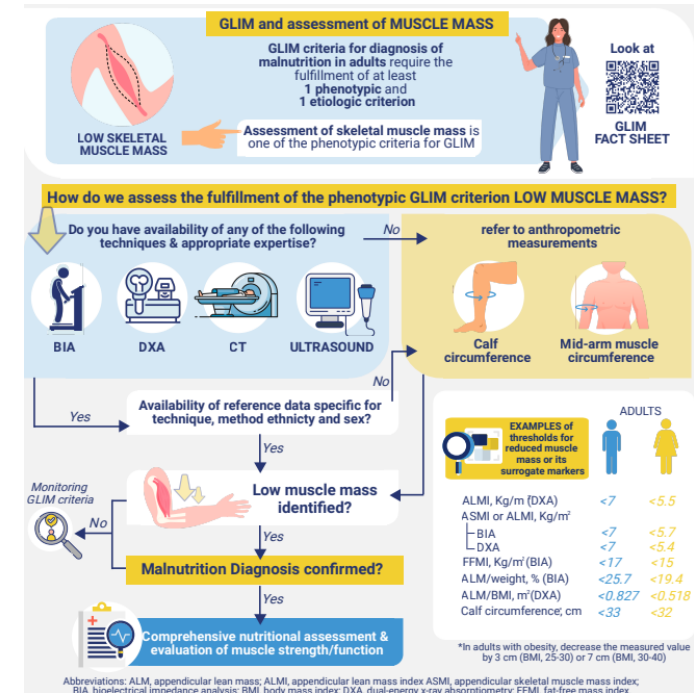
ESMO: Táplálás és daganat
(zsebkönyv, 2023.)

Külön fejezet az implementálásra

1. Európa szinten is probléma!

2. Megoldási kísérletek:

- **ESMO:** táplálási zsebkönyvben külön fejezet
- **ESPEN:** gyakorlati irányelvek, tematikus poszterek
- **Magyarország:** továbbképzések + eljárásrendek írása

ESPEN tematikus poszterek
(2024-ben)

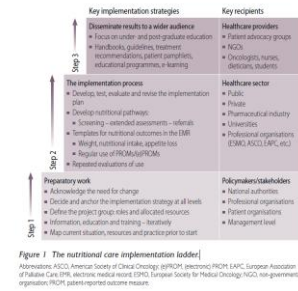
14 db tematikus poszter

A háttérben lévő okok, melyek miatt nem valósulnak meg az táplálásterápiás irányelvek

---

- **Tudatosság hiánya:**
  - tápláltsági állapot fontosságáról
  - az alapbetegség kezelésére gyakorolt szignifikáns hatásáról
- **Magabiztos táplálkozástudományi ismeretek hiánya**
  - az egészségügyi dolgozók körében (megerősítés szükséges az alapképzéseken és a továbbképzéseken)
- **Túlnyomóan „betegközpontú” fókusz a kezeléseknél**
  - nem kap elegendő figyelmet a beteg táplálkozási problémája a kezelésekkal kapcsolatos döntések során
- **A rutin malnutríció rizikószűrésnek az elmaradása**
- Amikor **dietetikusok elkülönülve dolgoznak a klinikai csapattól**
  - Nincs elkülönítve az ételmezési és az osztályos dietetikus munkavégzés
- **Gazdasági megfontolások**
  - Nincs elegendő ápoló és dietetikus!
  - Nincs megfelelően hangsúlyozva, hogy a táplálásterápia költséghatékony beavatkozás!

A táplálásterápiás irányelvek implementálásának létrája

Kulcsfontosságú stratégiai lépések

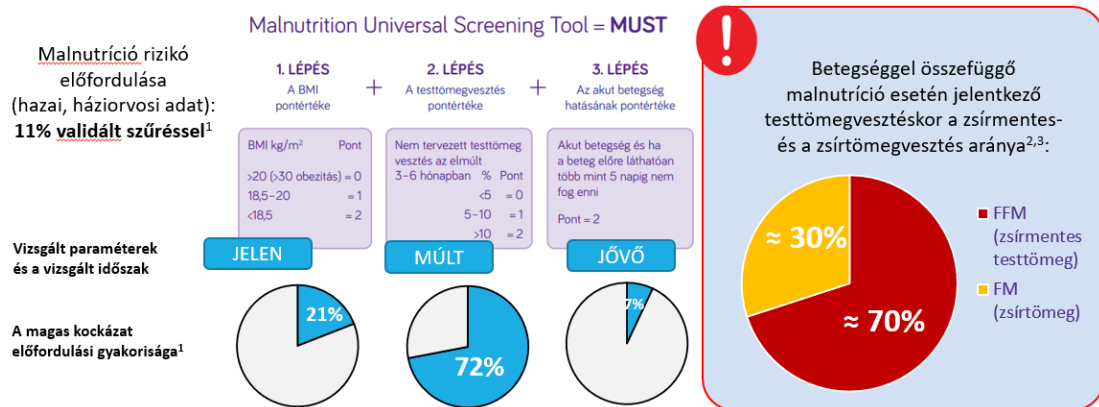
Kulcsfontosságú szereplők

3. lépés ↑	Tájékoztatás az eredményekről (a szélesebb közönség számára) - Fókuszban az alap- és posztgraduális oktatás - Kézikönyvek, útmutatók, ajánlások, betegtájékoztatók	Egészségügyi szolgáltatók - Betegvédő csoportok - Civil szervezetek - Orvosok, ápolók, dietetikusok, diákok
2. lépés ↑	Megvalósítás folyamata - A megvalósítás fejlesztése, tesztelése, értékelése és felülvizsgálati terve - Tápláltsággal összefüggő utak fejlesztése: - Szűrés – kiterjesztett felmérések – beutalások - Tápláltsági állapottal és a táplálkozással kapcsolatos eredmények rögzítéséhez sablonok az elektronikus rendszerben - Testtömeg, testtömegcsökkenés, tápanyagbevitel, étvágycsökkenés - Beteg általi értékelések és azok rögzítése (PROM-ok/(e)PROM-ok)	Egészségügyi szektor - Állami - Privát - Gyógyszeripar - Egyetemek - Szakmai szervezetek
1. lépés ↑	Előkészítő munka: - Tudomásul venni a változtatás szükségességét - Döntse el és rögzítse a végrehajtási stratégiát minden szinten - Határozza meg a projektcsoporthat: szerepek és kiosztott erőforrások - Információ, oktatás és képzés – interaktív módon - Kezds előtt térképezze fel az aktuális helyzetet, erőforrásokat és gyakorlatot	Politikai döntéshozók/érdeelt felek - Nemzeti hatóságok - Szakmai szervezetek - Betegszervezetek - Menedzsment szint

Mit tegyünk?

1. Implementáljuk a **szakmai irányelveket**
2. **Szűrjük** a kóros tápláltsági állapotokat
3. Időben **kezdjük meg a táplálásterápiát**

SZAKMAI IRÁNYELVEK		
	MAGYAR IRÁNYELVEK	ESPEN IRÁNYELVEK
Általános irányelvek	Újabb szempontok a kórházi, az egészségügyi ápolási otthonokban élő és az otthoni ellátásra szoruló felnőtt betegek tápláltsági állapotának felméréséről és a tápláltsági zavarok táplálásterápiával történő kezeléséről. (2023)	GLIM criteria for the diagnosis of malnutrition (2019) Definitions and terminology of clinical nutrition (2017)
Állapot specifikus irányelvek	Multimorbid geriatríai betegek ellátásáról és kezeléséről (2021) Geriatríai readaptáció a multimorbid idős betegek önellátó képességének javítására (2021)	Nutritional support for polymorbid medical inpatients (2024) Clinical nutrition and hydration in geriatrics (2022) Clinical nutrition in surgery (2021) Clinical nutrition in the intensive care unit (2023) Obesity care in patients with gastrointestinal and liver diseases 2022 Home enteral nutrition (2022) Home parenteral nutrition (2023)
Betegség specifikus irányelvek	Diabetes mellitus körimzéséről, a cukorbetegség antihyperglykaemiás kezeléséről és gondozásáról felnőttkorban. (2023)	Nutrition and hydration in dementia (2024) Clinical nutrition in neurology (2018) Clinical nutrition in acute and chronic pancreatitis (2024) Clinical Nutrition in inflammatory bowel disease - Update 2023 Clinical nutrition in liver disease (2019)

GERIÁTRIAI POPULÁCIÓ SZÜKSÉGELTEI	
Energia	30 kcal/ttkg (32-38 kcal/ttkg alultápláltság esetén, ha BMI <21 kg/m ²)
Fehérje	1,2-1,5 g/ttkg betegség esetén
Intervenció	Malnutríció esetén a napi plusz kiegészítés: +400 kcal energia, +30 g fehérje Oropharyngeal dysphagia, rágási problémák esetén módosított textúrájú diéta Terápiás hossz: 3-6 hónap
Poli-morbiditás esetén	Kórházi felvételt követően 48 órán belül, korai táplálásterápia megkezdése javasolt! Kórházból távozást követően a táplálásterápiát otthon is szükséges folytatni!

Köszönöm a
megtisztelő
figyelmet

